

FITXA IDENTIFICATIVA**DADES DE L'ASSIGNATURA**

Codi: 35519
Nom: Diacronia de la llengua espanyola
Cicle: Grau
Crèdits ECTS: 6
Curs acadèmic: 2026-27

TITULACIONS

Titulació	Centre	Curs	Període
1003 - Grau Estud. Hispànics, Lleng.Espan.i Literat.	Facultat de Filologia, Traducció i Comunicació	3	Primer quadrimestre

MATÈRIES

Titulació	Matèria	Caràcter
1003 - Grau Estud. Hispànics, Lleng.Espan.i Literat.	Historia de la lengua española	OBLIGATÒRIA

COORDINACIÓ

GARCIA VALLE ADELA

RESUM

L'assignatura Diacronia de la llengua espanyola s'insereix en el mòdul Llengua espanyola i en la matèria Història de la llengua espanyola. En aquesta assignatura, després d'una introducció en la qual es tracten nocions generals relatives al canvi lingüístic, s'estudien els diferents criteris utilitzats per a establir la periodització en els estudis d'història de l'espanyol, l'evolució del sistema gràfic que mostren els textos castellans des de l'època d'òrgens fins a la fixació actual i els aspectes fonamentals de l'evolució fonètica i fonològica de la llengua espanyola, tant quant al sistema vocàlic com al consonàntic. Totes aquestes qüestions constitueixen una part específica dels continguts generals de la matèria en la qual s'inclou i que té com a objectiu aconseguir usuaris competents en el reconeixement de les característiques de les diferents etapes de la història de la llengua espanyola i de l'evolució interna del seu sistema en els seus diferents nivells i en els seus aspectes històrics i historiogràfics.

CONEIXEMENTS PREVIS**RELACIÓ AMB ALTRES ASSIGNATURES DE LA MATEIXA TITULACIÓ**

No s'ha especificat restriccions de matrícula amb altres assignatures del pla d'estudis.

ALTRES TIPUS DE REQUISITS

Es recomana encaridament haver cursat llatí.

COMPETÈNCIES / RESULTATS D' APRENTATGE

1003 - Grau Estud. Hispànics, Lleng.Espan.i Literat.

Aplicar tecnologies de la informació i la comunicació, eines informàtiques, locals o en xarxa en l'àmbit filològic.

Conèixer i aplicar corrents i metodologies de la lingüística.

Conèixer la història interna i externa de la llengua espanyola.

Coneixer les tècniques i mètodes d'anàlisi en textos literaris i no literaris i la seua aplicació en l'àmbit de l'espanyol.

Elaborar correctament i adequadament textos orals i escrits de diferent tipus.

Que els estudiants hagen demostrat posseir i comprendre coneixements en una àrea d'estudi que parteix de la base de l'educació secundària general, i se sol trobar a un nivell que, si bé descansa en llibres de text avançats, inclou també alguns aspectes que impliquen coneixements procedents de l'avantguarda del seu camp d'estudi.

Que els estudiants tinguen la capacitat d'arreglar i interpretar dades rellevants (normalment dins de la seua àrea d'estudi) per emetre judicis que incloguen una reflexió sobre temes rellevants d'índole social, científica o ètica.

Treballar en equip en entorns relacionats amb la filologia i desenvolupar relacions interpersonales.

Treballar i aprendre de manera autònoma i de planificar i gestionar el temps de treball.

DESCRIPCIÓ DE CONTINGUTS

1. EL CANVI LINGÜÍSTIC I LA HISTÒRIA DE LA LLENGUA ESPANYOLA

Tema 1. El canvi lingüístic: fonaments teòrics. Criteris de periodització en la història de la llengua espanyola.

2. GRAFIES I GRAFÉMICA EN LA HISTÒRIA DE LA LLENGUA

Tema 2. Grafies i grafémica: conceptes bàsics. Les grafies en els orígens del castellà. La regularització

gràfica en l'època alfonsí.

Tema 3. Les grafies en l'espanyol preclàssic i clàssic.

Tema 4. La fixació ortogràfica de l'espanyol modern (segles XVIII-XXI).

3. L'EVOLUCIÓ DEL COMPONENT FÒNIC DE LA LLENGUA

Tema 5. El canvi fonètic i el canvi fonològic: conceptes bàsics.

Tema 6. Fonètica i fonologia evolutives del castellà medieval, clàssic i modern. Vocalisme, consonantisme i estructura sil·làbica.

Tema 7. El comentari filològic. Anàlisi fonètica-fonològica i gràfica.

Aquests continguts es veuen plasmats en els resultats d'aprenentatge següents:

- Tenir capacitat de manejar informació bibliogràfica pertinent, especialitzada i actualitzada.
- Ser capaç d'elaborar correctament i adequadament textos orals i escrits de diferents tipus en espanyol.
- Ser capaç d'organitzar de manera autònoma un projecte propi de reflexió o investigació dins l'àrea.
- Ser capaç de recolzar-se en la tradició filològica i lingüística crítica per comprendre textos de reflexió i investigació lingüística.
- Ser capaç de demostrar una actitud activa, positiva i creativa en el treball cooperatiu.
- Ser capaç d'assumir diferents rols en el desenvolupament de projectes d'equip.
- Ser capaç de defensar un plantejament i utilitzar adequadament, de manera oral i escrita, mecanismes discursius de caràcter persuasiu.
- Ser capaç de descriure l'evolució històrica interna i externa de la llengua espanyola i del procés de codificació des d'una perspectiva historiogràfica.
- Ser capaç d'identificar i aplicar els corrents i les metodologies de la història i la historiografia de la llengua espanyola.
- Ser capaç de reconèixer les peculiaritats de les obres gramaticals, ortogràfiques i lexicogràfiques de les diferents èpoques estudiades.
- Tenir capacitat de descriure les línies teòriques que han sustentat el desenvolupament de la gramaticografia de l'espanyol a partir dels models clàssics i observar-ne procés de deslatinització.
- Tenir capacitat de reconèixer la peculiaritat de la codificació ortogràfica davant de la gramatical i el seu reflex en la història de la codificació ortogràfica de l'espanyol.
- Ser capaç de descriure el canvi lingüístic, els criteris de periodització aplicats a l'estudi de la història de la llengua espanyola, l'evolució de la representació gràfica i els principals canvis en la fonètica i la fonologia evolutives del castellà.
- Tenir capacitat de reconèixer els criteris manejats en el procés de plasmació gràfica i fixació ortogràfica.

VOLUM DE TREBALL (HORES)

ACTIVITATS PRESENCIALS

Activitat	Hores
-----------	-------

Teoria-Pràctiques	60,00
Total hores	60,00

ACTIVITATS NO PRESENCIALS

Activitat	Hores
Assistència a altres activitats	0,00
Elaboració de treballs individuals o en grup	0,00
Estudi i treball autònom	35,00
Preparació de classes	0,00
Preparació d'activitats d'avaluació	45,00
Resolució de casos pràctics	10,00
Total hores	90,00

METODOLOGIA DOCENT

La metodologia d'ensenyament i aprenentatge s'articula entorn de dos tipus d'activitats (presencials i no presencials):

a) En les activitats formatives presencials s'inclouran l'explicació teòrica de conceptes fonamentals de la matèria i les pràctiques que permeten observar els aspectes del canvi lingüístic en espanyol en els quals se centra l'assignatura. Es fomentarà en les classes el coneixement de l'evolució històrica interna i externa de la llengua espanyola i del seu procés de codificació, així com de la metodologia i la terminologia lingüística i filològica utilitzada en els estudis d'història de l'espanyol. Aquestes activitats fomentaran les competències 1, 2 i 3 assenyalades en l'apartat corresponent d'aquesta guia. La metodologia es basarà, per tant, en el següent: 1) Continguts teòrics de cadascun dels temes del programa, segons el desenvolupament concret especificat i recolzat en la lectura per part de l'alumne, prèvia o simultània a les explicacions en classe, de les obres o textos recomanats. 2) Continguts pràctics amb diferents exercicis com, en primer lloc, exercicis d'evolució fonètica i gràfica d'un nombre significatiu de paraules des de l'etapa llatina fins a l'actualitat, en segon lloc, comentaris filològics (en el nivell fonètic-fonològic i gràfic de la llengua) i, en tercer lloc, lectures de textos de totes les etapes de la història de la llengua, principalment de textos medievals, per a facilitar l'aprenentatge de la pronunciació pròpia de cadascuna de les etapes lingüístiques de l'espanyol.

Aquesta activitat està lligada al PIEE titulat "Història i historiografia de la llengua castellana en la seua innovació didàctica (HISLEDIDAC). Tercera fase".

b) Les activitats no presencials de l'estudiant comprenen la preparació de l'examen final, mitjançant la consulta bibliogràfica i la lectura crítica de textos representatius d'aquestes qüestions, el foment d'un esperit reflexiu, la implicació activa de l'estudiant en el procés de construcció dels seus coneixements lingüístics, l'aprenentatge autònom i l'habilitat per a discriminar informació bibliogràfica i recursos electrònics referits a la història de la llengua espanyola, així com la correcta elaboració de textos orals i escrits sobre la història de l'espanyol. Aquestes activitats fomentaran les competències 4 i 5 assenyalades en l'apartat corresponent d'aquesta guia.

S'utilitzarà l'Aula Virtual per a proporcionar suport a les classes, així com per a tindre informat a l'alumnat d'avisos i observacions sobre el desenvolupament de la matèria. per a proporcionar suport a les classes, així com per a tindre informat a l'alumnat d'avisos i observacions sobre el desenvolupament de la matèria.

La professora que imparteix aquesta matèria pertany al grup de recerca HISLEDIA ("Història i historiografia de la llengua espanyola a la seva diacronia") de la Universitat de València (GIUV2013-080).

AVALUACIÓ

El sistema d'avaluació es basarà en el control de les competències que l'estudiant ha d'adquirir, coneixements sobre el canvi lingüístic aplicat a la història de la llengua espanyola, i de manera específica a l'evolució interna del seu sistema en els seus nivells gràfic, fonètic i fonològic.

L'avaluació de l'aprenentatge dels estudiants es durà a terme a partir de la combinació d'un examen final i unes activitats pràctiques.

Es tindrà en compte també l'assistència regular a les classes, que serà controlada, i la participació en estes, amb el seguiment de les lectures recomanades i la realització de les activitats pràctiques.

La qualificació final serà la suma de les qualificacions obtingudes al llarg del curs en els conceptes anteriors, segons els següents percentatges:

Tipus d'avaluació:

- a) Examen escrit individual: 6 (60%), amb preguntes de teoria i amb un comentari filològic (fonètic-fonològic i gràfic). RECUPERABLE EN SEGONA CONVOCATÒRIA.
- b) Tasca avaluable, amb evolució fonètica de paraules des del llatí fins a l'espanyol actual: 3 (30%). RECUPERABLE EN SEGONA CONVOCATÒRIA. Es guardarà la nota de la primera convocatòria a partir de 1,5.
- c) Tasca avaluable: lectura d'un text antic: 0,5 (5%). NO RECUPERABLE EN SEGONA CONVOCATÒRIA. Es guardarà la nota de la primera convocatòria. Aquesta activitat s'inscriu en el PIEE "Història i historiografia de la llengua castellana en la seua innovació didàctica (HISLEDIDAC)" (vegeu punt 2 de l'apartat METODOLOGIA DOCENT).
- d) Assistència a classes i participació: 0,5 (5%). NO RECUPERABLE EN SEGONA CONVOCATÒRIA. Es guardarà la nota per a la segona convocatòria.

Per a aprovar el conjunt de l'assignatura és necessari aconseguir almenys 5 punts. En l'examen escrit cal obtenir un 2,5 i en la tasca avaluable un 1,5 com a mínim.

Criteris d'avaluació:

Teoria

Els coneixements teòrics es valoraran en l'examen final per mitjà de preguntes en les quals caldrà desenvolupar algunes de les qüestions tractades durant el curs.

Pràctiques

L'avaluació de les pràctiques es realitzarà tenint en compte tant el comentari filològic (fonètic-fonològic i gràfic) en l'examen final com les tasques avaluables, una d'evolució fonètica de paraules des del llatí a l'espanyol i una altra la lectura d'un text medieval. Així mateix, es tindrà en compte la participació en la resolució dels exercicis que es plantegen en les classes.

El sistema general de qualificacions seguirà la normativa de la Universitat de València aprovada pel Consell de Govern del 30/5/2017-ACGUV108/2017. L'honestedat intel·lectual és vital en les comunitats acadèmiques, i per a la justa avaluació del treball de l'alumnat. Tots els treballs presentats en aquest curs han de ser d'autoria original. No s'admetran treballs en els quals es faci ús de col·laboració fraudulenta o la composició amb ajuda d'intel·ligència artificial (ChatGPT o altres).

BIBLIOGRAFIA

ARIZA, Manuel (2012): *Fonología y fonética históricas del español*, Madrid, Arco/Libros.

CANO AGUILAR, Rafael (coord.) (2005): *Historia de la lengua española*, Barcelona, Ariel, 2.ª ed.

ECHENIQUE ELIZONDO, M.ª Teresa y MARTÍNEZ ALCALDE, M.ª José (2013): *Diacronía y Gramática histórica de la lengua española*, Valencia, Tirant Lo Blanch, 5.ª ed. Revisada y aumentada.

ECHENIQUE ELIZONDO, M.ª Teresa y SATORRE GRAU, Fco. Javier (eds.) (2013): *Historia de la pronunciación de la lengua castellana*, Tirant Lo Blanch.

GARCÍA VALLE, Adela (2019): *Comentario de textos hispánicos: Análisis del comentario filológico*, Valencia, Tirant Humanidades.

LAPESA, Rafael (1981): *Historia de la lengua española*, Madrid, Gredos, 9.ª ed.

LLOYD, Paul M. (1993): *Del latín al español. 1. Fonología y Morfología históricas de la lengua española*, Madrid, Gredos.

MENÉNDEZ PIDAL, Ramón (1968): *Manual de Gramática histórica de la lengua española*, Madrid, Espasa-Calpe, 13.ª ed.

PENNY, Ralph (2006): *Gramática histórica del español*, Barcelona, Ariel, 2.ª edición.

PONS RODRÍGUEZ, Lola (2010): *La lengua de ayer. Manual práctico de Historia del Español*, Madrid, Arco/Libros.

Complementàries

ALARCOS LLORACH, Emilio (1965): *Fonología española*, Madrid, Gredos.

ARIZA, Manuel (1998): *El comentario filológico de textos*, Madrid, Arco/Libros.

CANO AGUILAR, Rafael (1998): *Comentario filológico de textos medievales no literarios*, Madrid, Arco/Libros.

CANO AGUILAR, Rafael (2000): *Introducción al análisis filológico*, Madrid, Castalia.

CATALÁN, Diego (1989): *El español, orígenes de su diversidad*, Madrid, Paraninfo.

COROMINAS, Joan y PASCUAL, José Antonio (1980-1991): *Diccionario Crítico-Etimológico Castellano e Hispánico*, Madrid, Gredos, 6 vols.

DWORKIN, Steven N., CLAVERÍA NADAL, Gloria y OCTAVIO DE TOLEDO Y HUERTA, Álvaro S. (coords.) (2023): *Lingüística histórica del español: The Routledge handbook of Spanish historical linguistics*, Abingdon, Routledge.

ECHENIQUE ELIZONDO, M.ª Teresa y SÁNCHEZ MÉNDEZ, Juan (2005): *Las lenguas de un Reino. Historia lingüística hispánica*, Madrid, Gredos.

ELVIRA, Javier (2015). *Lingüística histórica y cambio gramatical*. Madrid, Síntesis.

ESTEVE SERRANO, Abraham (1982): *Estudios de teoría ortográfica del español*, Murcia, Universidad.

FRADEJAS RUEDA, José Manuel (2000): *Fonología histórica del español*, Madrid, Visor.

- GARCÍA SANTOS, Juan Felipe (2002): *Cambio fonético y fonética acústica*, Universidad de Salamanca.
- GARCÍA VALLE, Adela (1998): *La variación nominal en los orígenes del español*, Madrid, CSIC.
- GARCÍA VALLE, Adela (1999): *El notariado hispánico medieval: consideraciones histórico-diplomáticas y filológicas*. Anejo XXXVI de Cuadernos de Filología, Valencia, Universidad de Valencia.
- GONZÁLEZ OLLÉ, Fernando (1993): *Lengua y literatura españolas medievales*, Madrid, Arco/Libros, 2.ª ed.
- HERMAN, József (1997): *El latín vulgar*, Barcelona, Ariel.
- JACOB, Daniel y KABATEK, Johannes (eds.) (2001): *Lengua medieval y tradiciones discursivas en la Península Ibérica. Descripción gramatical: pragmática histórica: metodología*, Frankfurt am Main, Vervuert-Iberioamericana.
- LAPESA, Rafael (1985): *Estudios de historia lingüística española*, Madrid, Paraninfo.
- LAPESA, Rafael (1996): *El español moderno y contemporáneo: estudios lingüísticos*, Barcelona, Crítica.
- MARTÍNEZ ALCALDE, M.ª José (2010): *La fijación ortográfica del español: norma y argumento historiográfico*. Bern, Peter Lang.
- MEDINA LÓPEZ, Javier (1999): *Historia de la lengua española I. Español medieval*, Madrid, Arco/Libros.
- MENÉNDEZ PIDAL, Ramón (1976): *Orígenes del español*, Madrid, 3.ª ed.
- MENÉNDEZ PIDAL, Ramón (2005): *Historia de la lengua española*, Madrid, Fundación Menéndez Pidal, 2005.
- PENNY, Ralph (2004): *Variación y cambio en español*, Madrid, Gredos.
- PLA, Francisco P. (2012): *Métrica, rima y oralidad en el Libro de Buen Amor*, Valencia, Universitat de València, Anejos de Quaderns de Filologia.
- RIDRUEJO, Emilio (1989): *Las estructuras gramaticales desde el punto de vista histórico*, Madrid, Síntesis.
- TORRENS ÁLVAREZ, M.ª Jesús (2007): *Evolución e historia de la lengua española*, Madrid, Arco/Libros.
- VÄÄNÄNEN, Veikko (1989): *Introducción al latín vulgar*, Madrid, Gredos, 3.ª ed.

